

ГУМАНІСТИЧНИЙ ІМПЕРАТИВ ПОСТНЕКЛАСИЧНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

Гончарова Вікторія Олексіївна

к.е.н., доцент, доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін
Харківський національний університет внутрішніх справ
м. Харків, Україна

Вступ. Відсутність реального розуміння нинішнього стану світового суспільства, зокрема українського, не виключає необхідність «чітко усвідомлювати, що ми живемо не в людиномірному суспільстві, а в суспільстві, наскрізь просякнутому технократизмом та ресентиментними явищами як його наслідком» [1]. Зараз вже можна стверджувати, що технократичне мислення досягло свого апогею ще з розвитком п'ятого технологічного укладу в економіці, прямим наслідком якого став розвиток «нової економіки» (неоекономіки). Остання – «це не особлива реальність, а глобальний проект трансформації традиційної людини, включаючи й homo economicus, у людину штучну, що живе тільки за законами віртуального світу», «створення людини-мутанта, яка буде служити економічному прогресу та радіти збереженим у неї залишкам людяності» [2]. Альтернативою технократичному виклику може стати гуманістична парадигма.

Мета роботи полягає в розкритті Мета статті – аналіз теоретико-методологічних засад ліберальної доктрини соціально-економічної трансформації України, її наслідків для українського суспільства.

Матеріали та методи. Інформаційною базою дослідження слугували наукові праці зарубіжних і вітчизняних учених. Методи дослідження: аналітичний, описовий, порівняльний та узагальнюючий.

Результати та обговорення. Роль науки та техніки для людства була й є значущою. Однак у суспільстві розвиток науково-технічного прогресу вже давно являє собою досить суперечливу і неоднозначну проблему. Побічним результатом розвитку наукового та технічного мислення є погіршення етичної

поведінки людей, втрати ними духовних цінностей (А. Ейнштейн). Зародження технологічної ідеології спонукало людство «повертати річки вспять». Саме за допомогою науково-технічних рішень людина почала відчувати себе здатною здійснювати будь-які зміни у природі, суспільстві та в самій собі. Вважалося, що техніка – тільки засіб, а її користь чи шкода залежать від людини, яка її застосовує (К. Ясперс). Аргументувалися і протилежні погляди.

Узагалі мета виникнення технократичної концепції, як відповідь на проблему інженерів, була благою. Виявилося, що «у засадах технократизму лежить досягнення мети на якійсь одній ділянці суспільного життя без урахування всіх обставин, усієї сукупності можливих (як правило, негативних) наслідків» [1]. Так, технократичне мислення ставить завдання, які мають певні технічні рішення, але воно не розглядає світ у всій цілісності, багатогранності і суперечливості, і тому воно не в змозі прогнозувати окремі альтернативні наслідки прийнятих рішень, особливо ті з них, які можуть виникнути в областях, прямо не пов'язаних зі спеціальним предметом дослідження. Технократизм – «це некомплексність, а то й просто некомпетентність під час розв'язання нагальних соціальних, економічних і технічних проблем, байдужість до людської суб'єктивності, а то й нехтування нею в цьому процесі» [1].

Для технократа людина не є суб'єктом, а є простим об'єктом маніпулювання. Вона виступає лише в якості деякого фактора, який сприяє або заважає виробляти потрібну технологію. Технічна епоха «вимагає від людини фабрикації продуктів, і до того ж в найбільшій кількості при найменшій витраті сил. Людина робиться зряддям виробництва продуктів. Річ стає вище людини» [3]. Цінність особистості лише декларується. «Нарешті, це соціальна інженерія, коли людина як дуже непроста складова соціуму розглядається на кшталт машиноподібного елемента системи буття, гвинтика, попри все розмаїття, різновимірність самої внутрішньої природи як мікрокосму, в результаті чого відбуваються омасовлення, стереотипізація всіх складових людської життєдіяльності та індивідуального людського буття» [1].

Технократична цивілізація – це суспільство споживання. Нас привчили, що чим більше у нас речей, чим більше ми виробляємо – тим ми щасливіші. Все це відбувається тому, що «за ілюзією верховенства вільних споживачів неоекономіки стоїть антигуманна, жорстка та відчужена воля нових – інформаційно-технократичних структур, які диктують індивідуумам, що, скільки та за якою ціною споживати. Їх ідеологією служить «інженерний оптимізм» [2]. У результаті перенасичення матеріальних ми маємо дефіцит духовних потреб (С. Гроф) [4].

Протягом всієї історії людства процес господарювання відбувався відповідно закону техно-гуманітарного балансу, тобто «дотримувалася закономірна залежність між трьома змінними: технологічним потенціалом, якістю культурно-психологічної регуляції і внутрішньої стійкістю суспільства» [5]. Саме ціннісна раціональність тут виступає баластом рівноваги техносу та гуманізму, а духовно-культурні цінності – імперативом розвитку людського господарства.

Тому єдиною альтернативою технократичному виклику може стати гуманістична парадигма, яка оголошує життя людини найвищою цінністю, а всі матеріальні та нематеріальні ресурси спрямовані на те, щоб зробити це життя максимально комфортним і безпечним.

Важливо зазначити, що технократизм «включає в себе як поширене явище сцієнтистське обґрунтування проєктів, не підкріплене достатньою мірою антропокультурною, соціокультурною та екологічною експертизою» [1]. Тому необхідно обов'язково науково-технічні проєкти підкріплювати достатньо мірою обґрунтованими антропокультурною, соціокультурною та екологічною експертизами.

Висновки. Опанувати технократизм можливо лише за умови підтримання рівноваги між техносом та гуманізмом за допомогою в якості баласту ціннісної раціональності, включаючи духовно-культурні цінності як імператив розвитку людського господарства. Таким чином гуманістичний підхід стає імперативом постнекласичної економічної науки.

Список літератури:

1. Антропокультурні чинники європейського вибору України. Київ: Наукова думка, 2014. С. 6.
2. Шулевский Н. Неэкономика – судьба мутантов. Философия хозяйства. 2016. Спец. выпуск, март. С. 127.
3. Бердяев Н.А. Смысл истории. М: «Мысль», 1990. С. 149.
4. Революция сознания: Трансатлантический диалог. С. Гроф, Э. Ласло, П. Рассел. М.: ООО «Издательство АСТ» и др., 2004.
5. Назаретян А.П. Воспитательный потенциал синергетики: гипотеза техно-гуманитарного баланса. Научный результат. Серия «Педагогика и психология образования», 2014. № 2. С. 98.